

zvonika na Bregu (ž. Šmartno pri Litiji). — V odborovi seji 3. marca se je ocenjal načrt stranskega oltarja v Polju (Grošeč), stranskega oltarja v Kamni gorici (Vurnik) in za novo cerkev v Cerkljah pri Krškem (Gologranc). — V odborovi seji dne 10. marca se je predsednik spomnil s toplimi besedami prerane smrti vrlega odbornika preč. gospoda dekana M. Sitarja. — Ocenil se je načrt (Kregar) za ciborij v Sodražici.

Slovanski tisk na Ogrskem. Na Ogrskem izhaja zdaj 31 slovaških, 3 rusinski, 10 srbskih in 16 hrvaških listov.

Hrvaške umetniške razstave. V Zagrebu je nedavno „Društvo za umjetnost i umjetni obrt“ razstavilo mnogo predmetov. Potem je razstavil mladi slikar J. Brežan več impresionističnih slik. Bela Čikoš-Sessia in Robert Auer sta pa razstavila več slik v Novem Yorku. M. Cl. Crnčić je potoval z vsemi svojimi slikami, ki jih doma ni mogel prodati, v Pariz ter jih tam pokazal svetu v salonu „Artin“. Vsled te izložbe je dobil cesarsko nagrado 2000 K, da izdela zbirko bakrorezov iz našega Primorja. Tudi Vlaho Bukovac razstavlja svoje slike v Parizu. „Društvo hrvatskih umjetnika“ namerava prirediti v domovini v kratkem času še več izložb. Zagrebški veletržec S. Berger pa nabira že dolgo vrsto let izvirne izdelke ljudske industrije hrvaške, čipke, ornamente itd. Razstavil je te predmete v Karlsruhe in tako obrnil pozornost širnega sveta na to domače hrvaško delo. Zdjaj je priredil zopet tako razstavo v Disseldorfu. Nemški časniki pišejo, da podaje zlasti hrvaška ženska noša mnogo posnemanja vrednih vzorcev.

Dr. Ljubomir Nedić in njegova kritika. Ta prošlo leto umrli srbski književnik je bil kot kritik ena najmarkantnejših osebnosti novega srbskega slovstva. Dasi se je pri Srbih zaradi nasprotstva proti Hrvatom udomačil običaj, da svojih kujiževnih del ostro ne kritizirajo, češ: Kaj bi rekli Hrvatje? sta se vendar v srbski kritiki pojavila dva načina: Subjektivna, impresionistiška kritika, katera ne priznava gotovih občnih zakonov lepote, ampak sodi vse le po estetičnih emocijah posameznika, zastopana po Svetislavu Vuloviću, — in realistična, utilitarna kritika Svetozora Markovića, zanesena v Srbijo iz Rusije, katera gleda pred vsem na vsebino in vidi v umetnosti sredstvo, s katerim se širijo med občinstvo razni nazori. Nedić ni bil odločen pristaš nobene teh dveh struj. V verskem oziru je bil plitev racionalist in je hvalil razpopa Dosibija, svobodnjaka, ki je učil, da je narodnost višja od vere; tudi svojih estetičnih nazorov ni Nedić spravil v noben celoten sestav. Sodil je jako oblastno in ostro, zaničeval „narodne ljudi“, kakor je imenoval občinstvo, in zastopal proti slovstveni demokraciji „aristokratski“

nazor, da je večina ljudi srednje nadarjena in ji zato tudi ugajajo le srednji proizvodi. Zato je Nedić posebno ostro kritiziral popularne in obče priznane pesnike. Posebno Zmaju je odrekal kar vsako pesniško veljavo in njegovo slavo kratil, koder je mogel. Pisatelji so se pritoževali, da ž njimi dela kakor strog profesor z mladimi dijaki. Ni se oziral na pisateljeve razmere in na njegov dušni razvoj, ampak je vzel kar njegov proizvod pod svoj kritični nož in ga obdelal z neusmiljeno logiko. Malokatera pesniška pripodoba je prestala njegovo kritiko, kajti sodil je le po hladnem razumu in ni imel nič srca za čuvstvene izraze pesniških duš. Jako je nanj vplival tudi politički moment. Izpočetka so bili v Srbiji v veljavi splošni „svobodnjaški“ nazori. Ti so se pa polagoma diferencirali v demokraške in konservativne. Ker je Zmaj prestopil na demokraško stran in celo v neki odi opeval žrtve pariške komune, ga je profesor Nedić kot pristaš belgrajskega konservatizma silno ostro kritiziral in napadal. Njegove ocene so izzivale seveda številne odgovore in razprave, in ravno v tem je največji pomen Nedićev v srbskem slovstvu

Srbski narodopis. Dr. Tih. R. Gjorgjević v Aleksincu začelja izdajati list za srbsko narodno življenje, običaje in predanja z imenom „Karadžić“.

Stara srbska zgodovina. Prof. H. Hölzer v Jeni je napisal nedavno knjigo „Das Patriarchat von Achrida“. Lansko jesen je preživel v Ohridi, Korči, Kosturi in na Sveti gori, kjer je nabral mnogo novega gradiva.

Bolgari in Rusi. Načelnik narodne stranke Ivan Gešov je podaril 30.000 frankov, da se zgradi mavzolej ruskim vojakom, padlim pri Plevni.

Iz stare bolgarske zgodovine. G. Zanetov je napisal obširno knjigo „Bolgarskoto naseljenje v srednitê vèkove“, v kateri popisuje staro bolgarsko državno pravo in njegov razvoj v srednjem veku.

† Dr. Fr. L. Rieger.

Češki narod objokuje izgubo moža, kakršni se le redko rodé v teku stoletij. František Ladislav Rieger, ki je stal nekđaj na čelu vsemu češkemu narodnemu gibanju, s katerim je češki narod rasel v kulturi in moči, je dne 7. marca zatísnil oči.

Ko je mladočeška burja pomedla staročeško stranko, je strankarstvo iztisnilo tudi Riegerja iz javnega življenja. A vedno bolj jasno je stopala njegova veličastna postava pred oči vsakemu Čehu. Videl sem ga prvič od blizu ob Palackega slavnosti v „Akademickem čtenárském spolku“. Dasi je takrat še bilo mladočeško gibanje na vrhuncu, vendar je bil Rieger zopet mož, katerega so vse oči iskale. Odtlej se je še oživljal zopet spomin njegovih velikih zaslug v vsem narodu. Ko so ga pa nesli k

večnemu pokoju vun na „posvátný Vyšehrad“ in je stopil Rieger iz življenja v zgodovino, se je združil zopet ves narod, da ga počasti ob odprti gomili.

Rieger je bil rojen 10. dec. l. 1818. v Semilih kot sin bogatega mlinarja. Študiral je v Jičinu in v Pragi, kjer je Jungmann v njem zbuja narodnega duha. Takrat se je poizkušal v pesništvu, a kmalu so ga izredne politične zmožnosti nagnile, da je začel proučevati ljudstvo, potoval po čeških in slovaških krajih. Za modroslovnimi studijami je studiral pravo na Dunaju, kjer se je seznanil z najodličnejšimi pristaši vseh slovanskih narodov.

Ko se je vrnil v Prago, je začel takoj delati na to, da se v vsem družabnem življenju na mesto dotlej gospodujoče nemščine postavi češčina. Vsled tega je nastala „Narodni beseda“, kateri je bil Rieger predsednik do svoje smrti. Iz sodne prakse je izstopil iz političnih vzrokov, in se pripravljal za stolicu politične ekonomije, v kateri je hotel predavati v češčini. Njegov prvi spis je bil „O statcích a pracích nehmotných“ (1850). Po njegovem trudu se je osnovala delniška družba za zgradbo češkega narodnega gledišča. Deloval je tudi v „Jednoti ku povzbuzení průmyslu“, odkoder je vodil akcijo za ustanovitev češke obrtne šole. Ko je potoval po Italiji l. 1848., je zvedel, da je Avstrija dobila konstitucijo.

Odslej je stopil popolnoma v javno življenje. S Palackim in Havličkom se je ustavil, da bi šli Čehi v frankfurtski zbor in je delal za slovanski shod v Pragi. Izvoljen v državni zbor, je deloval v smislu federalizma in demokracije.

Ko je prišla doba reakcije, je moral Rieger bežati čez mejo. Ko se je vrnil v Prago, mu ministrstvo ni dalo „veniam legendi“. A on je nadaljeval svoje studije. Pisal je povest „Tribuna lidu“ in izdal spis „Průmysl a postup výroby jeho v působení svém k blahobytu a svobodě“, preložil Drozovo „Politické hospodářství“ (1853) in začel izdajati „Slovník naučný“ (spomladi 1859). V narodnogospodarskih nazorih se Rieger še ni mogel iznebiti tedaj gospodujočega liberalizma, dasi mu je bil v verskem oziru popolnoma nasproten. Z Julijem Gregrom je ustanovil „Narodní listy“, a ko se je z Gregrom sprl zaradi političnih nazorov, zlasti zaradi ruskopoljskega vprašanja, je ustanovil „Národ“ in nemško pisano „Politik“.

Ko na Dunaju niso mogli Čehi doseči svojih zahtev, so l. 1860. zapustili državni zbor in začeli „abstinenco“, katero je Rieger opravičeval v daljšem spisu. Javno delovanje so prenesli v liste, društva in na shode.

L. 1861. je Rieger sklenil zvezo med narodno češko stranko in med zastopniki konservativnega češkega plemstva. Takrat so položili temelj češkemu državnopravnemu programu, a v tej zvezi sta bila tudi dva elementa: konservativni in liberalni, ki sta pozneje stranko razcepila. Svoj program so izrazili v stavku: „Ravnopravnost in samouprava na zgodovinskem temelju.“

Po vojski l. 1866., med katero je Rieger češko deželno blagajno ter blagajne „Hipotečne banke“, „Češke Matice“ in „Svatobora“ spravil v Linc, ga vidimo zopet v opoziciji. A Beustu se je posrečilo, da uvede dualizem ter spravi tostransko državno polovico pod nadvlado Nemcev. Rieger odgovori na to z glasovitim „romanjem“ v Moskvo. Nezadovoljnost je rasla, cesarja so mrzko sprejeli v Pragi l. 1868. Vladar se je hotel udati, a Beust ni odstopil. Čehi zopet zapusté državni zbor. Rieger hoče napetost med Nemci in Francozi izkoristiti za Čeha ter izroči Napoleonu III. svoj slavni „Memorandum“.

Vlada je hotela zlomiti češko moč. L. 1872. je dobil češki deželni zbor nemško večino. Rieger je sestavil proglas, s katerim se Čehi branijo vstopiti vanj. Liberalna Auerspergova vlada je prepovedovala shode, plenila liste, zapirala urednike in razpuščala češke posojilnice. A med Čehi je rasel notranji spor. „Svobodomiselna“ struja se je dvignila proti Riegru, da ga izpodrine. A Rieger dela dalje, občuje z Gambetto v Parizu in z Rusom Aksakovom, da bi povzdignil Češko.

Po velikem denarnem polomu sedemdesetih let pride na površje Taaffova vlada. Čehi vstopajo v ospredje avstrijske politike. Vsi važnejši parlamentarni akti nosijo Riegrrov podpis. Korak za korakom pridobiva Rieger Čehom šole in urade ter dviga svoj narod do ravnopravnosti. A to gre „svobodomislecem“ prepočasi. Proti Staročehom se dvigne mladočeška agitacija, ki se zna narediti popularno s svojim radikalizmom. Riegrrove punktacije so jim prekonservativne, prepohlevne. Oni hočejo vse naenkrat. Pri marčnih volitvah l. 1891. zmaga ta nova struja popolnoma. Rieger propade, in l. 1895. ni veliki češki voditelj izvoljen niti več v deželni zbor. A ni se odtegnil delu, ampak deloval dalje za češko narodnost. L. 1897. ga je cesar poklical v gosposko zbornico.

In danes? Kako hitro se izpreminjajo časi! Preden je umrl Rieger, je še videl, kako je najnovejša zgodovina opravičila njegovo delovanje. Odločnost mladočeška se je unesla, in njim za hrbtom rastejo nove radikalnejše struje, ki so tem močnejše, čim več imajo socialne sile. Iz mladočeških ust je slišal Rieger priznanje: Ko bi danes imeli punktacije Riegrrove!

Lep spomenik si je postavil Rieger s svojo oporo, katera odločuje visoke vsote v narodno-prosvetne namene. Bil je velik mož, zvest Bogu in domovini.

Dr. E. L.

Petdesetletnica po rojstvu Jožefa Holečka.

Čehi proslavljajo v zadnjem času razne pisateljske jubileje. V novembru je obhajal petdesetletnico svojega rojstva J. Lier, 17. februarja Jar. Vrchlický in 27. februarja Jožef Holeček, pisatelj in urednik „Národních Listov“ v Pragi. Jož. Holeček je začel s pesnimi in prevodi jugoslovanskih narodnih pesmi („Junácké písně národa bulharského“ v knjižnici „Poesie